

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.002.01.2021

Pan
Mariusz Dudziński
Burmistrz Tykocina
Urząd Miejski w Tykocinie
ul. 11 Listopada 8, 16 – 080 Tykocin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/066 – Zabezpieczenie wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Tykocinie, ul. 11 Listopada 8, 16 – 080 Tykocin ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Dudziński, Burmistrz Tykocina od 23 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zapewnienie infrastruktury niezbędnej do odbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.2. Przygotowanie urzędu gminy do realizacji zadań związanych z odbieraniem i oczyszczaniem ścieków powstałych na terenach nieskanalizowanych.3. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników.4. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019–2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Marcin Kiersnowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/11/2021 z 1 lutego 2021 r.2. Robert Sieńko, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/16/2021 z 9 lutego 2021 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: *Urząd*.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200. Ustawa zwana dalej ustawą o NIK.

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności³

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność gminy w zakresie zapewnienia ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W gminie Tykocin nie zapewniono skutecznego usuwania i oczyszczania ścieków z terenów nieskanalizowanych. W latach 2019–2020 oczyszczono 38,7% i 41,1% szacowanej ilości ścieków powstających na terenie gminy, w tym 1,5% i 2,1% ścieków z obszarów nieskanalizowanych. Pozostałe ścieki wytworzone na nieskanalizowanych terenach gminy, w ilości ok. 258,3 tys. m³ w 2019 roku oraz 222,4 tys. m³ w 2020 roku (co stanowiło odpowiednio: 61,3% i 58,9% wytworzonych w gminie Tykocin ścieków komunalnych) trafiło w stanie nieoczyszczonym do środowiska.

Wpływ na to miały m.in. niewykorzystanie całkowitej przepustowości istniejących oczyszczalni⁴ oraz ich niewystarczająca przepustowość w stosunku do ilości ścieków wytwarzanych na terenie gminy⁵.

Prowadzone w *Urzędzie* ewidencje zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz umów na odbiór nieczystości ciekłych były nierzetelne. Ujęto w nich odpowiednio 487 nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe (z 1.070) oraz 551 nieruchomości posiadających umowy na odbiór nieczystości ciekłych (z 1.070). Brak kompletnych danych dotyczących nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe miał wpływ na niepodejmowanie (poza jednym przypadkiem) działań w zakresie zastępczego opróżniania tych zbiorników oraz niewydawania decyzji ustalających opłaty za realizację tych usług określonych w art. 6 ust 7 ustawy z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*⁶. W latach 2019–2020 mogło to dotyczyć 473 i 519 nieruchomości, których właściciele nie potwierdzili posiadania umów na odbiór nieczystości ciekłych. W związku z niewydawaniem takich decyzji, gmina nie uzyskiwała dochodów z tytułu opłat za odbiór nieczystości ciekłych, których szacowana kwota mogła wynieść 25,8 tys. zł w 2019 roku oraz 22,2 tys. zł w 2020 roku.

Urząd był przygotowany do realizacji większości zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych na obszarach nieskanalizowanych. W zakresach czynności pracowników poza zadaniami dotyczącymi przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań, przekazywanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych szczegółowo określono obowiązki z zakresu gospodarki ściekowej. Mimo to nie dopełniono obowiązku prowadzenia ewidencji udzielonych zezwoleń, określonej w art. 7 ust. 6b *ucpg*, którą utworzono dopiero w trakcie kontroli. Natomiast od *Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie*⁷ nie egzekwowano kwartalnych sprawozdań, o których mowa w art. 9o *ucpg*.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ W latach objętych kontrolą w oczyszczono kolejno 160,6 tys. m³ i 152,6 tys. m³ ścieków, tj. wykorzystano odpowiednio 83% i 79% całkowitej przepustowości istniejących oczyszczalni, wynoszących odpowiednio 193,5 tys. m³ i 194 tys. m³.

⁵ Przepustowość gminnych oczyszczalni ścieków pozwalała na oczyszczenie 46,2–51,7% ścieków wytworzonych na terenie gminy.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1439, ze zm. Ustawa zwana dalej *ucpg*.

⁷ Dalej: *GZGKiM*. Zgodnie ze statutem tej jednostki organizacyjnej gminy nadanym uchwałą Nr XLVIII/228/10 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 7 listopada 2010 r. w sprawie nadania *Statutu Gminnemu Zakładowi Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie* (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 294, poz. 3791), przedmiotem działalności *GZGKiM* jest m.in. zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Tykocin w zakresie wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe kontrolowanej działalności⁸

OBSZAR

1. Gminna infrastruktura służąca do odbioru ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie Gminy Tykocin, wg danych z rejestru mieszkańców, w 2019 roku zamieszkiwało 6.216 osób, a w 2020 roku – 6.194 osoby⁹. Dostępu do sieci wodociągowej nie posiadało odpowiednio 691 (11,1%) oraz 697 mieszkańców (11,3%)¹⁰. W okresie objętym kontrolą szacowana ilość ścieków wytworzonych na terenie gminy wyniosła 421,4 tys. m³ i 377,6 tys. m³.¹¹ Ilość ścieków odprowadzonych przez system kanalizacji zbiorczej z obszaru gminy Tykocin w latach 2019–2020 wyniosła 154,3 tys. m³ i 144,7 tys. m³, tj. 36,6% i 38,3% ilości ścieków wytworzonych w gminie z kolei taborem asenizacyjnym dowieziono do stacji zlewnej 6,3 tys. m³ (1,5%) w 2019 roku i 7,9 tys. m³ (2,1%) w 2020 roku, a w przydomowych oczyszczalniach ścieków w latach 2019–2020 oczyszczono po 2,6 tys. m³ (0,6% i 0,7%). W związku z tym szacunkowa ilość ścieków z terenu gminy, która w stanie nieoczyszczonym trafiła do środowiska wynosiła odpowiednio 258,3 tys. m³ (61,3%) i 222,4 tys. m³ (58,9%).

(akta kontroli str. 5-16, 189-190, 213-214)

1.2. W Gminie Tykocin działały dwie oczyszczalnie ścieków o łącznej rocznej przepustowości wynoszącej 193,5 tys. m³ w 2019 roku i 194 tys. m³ w 2020 roku. Stacja zlewna znajdowała się przy gminnej oczyszczalni ścieków w Tykocinie¹², która rocznie mogła przyjąć 183 tys. m³ ścieków odbieranych taborem asenizacyjnym. Natomiast uwzględniając średnioroczną przepustowość oczyszczalni ścieków znajdujących się na terenie gminy oraz ilość ścieków dostarczonych do nich systemem kanalizacyjnym w latach 2019–2020, ilość ścieków możliwych do przyjęcia w gminnych oczyszczalniach ścieków z terenów nieskanalizowanych wynosiła 39,2 tys. m³ w 2019 roku i 49,2 tys. m³ w 2020 roku. Stanowiło to odpowiednio 14,8% oraz 21,4% szacunkowej ilości ścieków wytworzonych na obszarach gminy niewyposażonych w system kanalizacyjny¹³. Mimo to, nie w pełni wykorzystywano możliwości istniejących oczyszczalni, ponieważ w okresie objętym kontrolą dostarczono do nich taborem asenizacyjnym 6,3 tys. m³ i 7,9 tys. m³ ścieków. W latach 2019–2020 funkcjonujące w gminie oczyszczalnie posiadały przepustowość pozwalającą na oczyszczenie 193,5 tys. m³ z 418,8 tys. m³ oraz 194 tys. m³ z 375 tys. m³, tj. 46,2% i 51,7% ścieków wymagających oczyszczenia na terenie gminy Tykocin¹⁴. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że *nie podejmowano działań w celu dostosowania przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków do ilości ścieków powstających na terenie gminy Tykocin z uwagi na fakt, iż obecna przepustowość jest wystarczająca do ilości aktualnie odbieranych ścieków*. Dodał, że *w przyszłości planowana jest rozbudowa istniejącej oczyszczalni oraz budowa dodatkowego reaktora, a w konsekwencji zwiększenie przepustowości*.

(akta kontroli str. 6-9, 14-16, 213-214)

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Dane te różniły się od podanych w GUS. Według informacji przekazanych przez Burmistrza, w rejestrze mieszkańców znajdowały się wszystkie osoby zameldowane na pobyt stały i czasowy. Z kolei dane przedstawione w GUS, zostały opracowane metodą bilansową według krajowej definicji zamieszkania.

¹⁰ Wg. danych z rejestru mieszkańców dostęp do wodociągu posiadało 5.525 osób w 2019 roku i 5.497 osób w 2020 roku.

¹¹ Ilość ścieków wytworzonych w gminie, ustalona na podstawie zużycia wody, tj. 526,7 tys. m³ w 2019 roku i 472,1 tys. m³ w 2020 roku, pomniejszonego o wskaźnik bezzwrotnego zużycia wody (20% dla gminy miejsko-wiejskiej).

¹² Położona w Tykocinie przy ul. Holendry, o przepustowości hydraulicznej Qdmax = 500 m³/doba, tj. 183 tys. m³ rocznie; pozwolenie wodnoprawne zn. RŚ.6341.149.2011 z 31 stycznia 2012 r.

¹³ Suma ilości ścieków nieoczyszczonych oraz dowiezionych do oczyszczalni taborem asenizacyjnym – odpowiednio 264,6 tys. m³ w 2019 roku oraz 230,3 tys. m³.

¹⁴ Ilość ścieków powstałych pomniejszona o ścieki oczyszczone w przydomowych oczyszczalniach ścieków, tj. o 2,6 tys. m³.

Stwierdzone nieprawidłowości W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA Gmina Tykocin nie zapewniła infrastruktury niezbędnej do odbioru od mieszkańców i oczyszczenia wszystkich wytworzonych na jej terenie nieczystości ciekłych, co w znacznym stopniu ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych. Gmina w latach 2019–2020 zapewniła obiór 38,7% i 41,1% szacunkowej ilości ścieków komunalnych wytworzonych na terenie gminy. Stąd w okresie objętym kontrolą szacowana ilość nieoczyszczonych ścieków komunalnych, jaka trafiała do środowiska z terenu gminy, wyniosła 258,3 tys. m³ (61,3%) oraz 222,4 tys. m³ (58,9%).

OBSZAR **2. Przygotowanie urzędu do realizacji zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych**

Opis stanu faktycznego Zgodnie z obowiązującymi w *Urzędzie regulaminami organizacyjnymi*¹⁵, zadania związane z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych od 1 stycznia 2018 r. realizowano w Referacie Inwestycyjno-Środowiskowym, a od 1 października 2020 r. w Referacie Nieruchomości i Zamówień Publicznych. Zadania te zakresami obowiązków przypisano od 1 stycznia do 14 kwietnia 2019 r. jednemu pracownikowi *Urzędu*, od 15 kwietnia 2019 r. do 30 listopada 2020 r. – dwóm, od 1 grudnia do 16 grudnia 2020 r. – jednemu, a od 17 grudnia 2020 r. – ponownie dwóm. W zakresach obowiązków pracowników określono m.in. zadania związane z prowadzeniem ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, egzekwowaniem od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe obowiązku zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych oraz organizacją tzw. zastępczego wywozu nieczystości. Szczegółowo pracowników zobowiązano do:

- prowadzenia rejestru działalności regulowanej w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi oraz opróżniania zbiorników bezodpływowych,
- prowadzenia postępowań administracyjnych, w tym opracowywania projektów decyzji w zakresie pozbywania się nieczystości płynnych oraz realizowania obowiązków wynikających z regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie,
- kontrolowania realizacji obowiązków wynikających z przepisów prawa dotyczących pozbywania się nieczystości płynnych,
- zapewnienia czystości i porządku na terenie gminy i tworzenia warunków niezbędnych do ich utrzymania – stosownie do postanowień i unormowań prawnych w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- nadzoru nad realizacją obowiązku właścicieli nieruchomości związanych z utrzymaniem czystości i porządku, a w przypadku stwierdzenia niewykonania obowiązku wydawanie decyzji nakazujących wykonanie obowiązku,
- kontroli posesji i podmiotów gospodarczych pod względem rozwiązania gospodarki ściekowej,
- wydawania decyzji w sprawie udzielania zezwolenia na prowadzenie przez przedsiębiorcę działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,
- prowadzenia ewidencji umów zawartych na wywóz nieczystości ciekłych i osadów,
- egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe lub oczyszczalnie ścieków obowiązku zawarcia umów na wywóz nieczystości ciekłych i osadów,

¹⁵ Od 1 stycznia 2018 r. w *Urzędzie* obowiązywał *regulamin organizacyjny* nadany zarządzeniem Burmistrza Tykocina nr 68/2017 z 28 grudnia 2017 r. w sprawie *Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Tykocinie*, a od 1 października 2020 r. regulamin organizacyjny ustalony zarządzeniem nr R.O.120.20.2020 Burmistrza Tykocina z 1 października 2020 r. w sprawie *wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Tykocinie*.

- wykonywania czynności związanych z organizacją zastępczego wywozu nieczystości ciekłych,
- prowadzenia postępowań i kontroli związanych z częstotliwością i sposobem wywozu ścieków komunalnych przez osoby fizyczne i prawne,
- prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania i sposobu pozbywania się osadów ściekowych.

W zakresach obowiązków pracowników *Urzędu* nie wskazano jednak wprost zadań dotyczących przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań przekazywanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*. (akta kontroli str. 17-102, 213-214)

Żaden z pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych nie uczestniczył też w szkoleniach z tego zakresu. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *w okresie objętym kontrolą następowały zmiany organizacyjne Urzędu i pojawiały się nowe osoby, które wprowadzano na stanowisko, przez co nie było jednej osoby, która zajmowałaby się tematem przez dłuższy okres. Ponadto uczestnictwo w szkoleniach było ograniczone z uwagi na okres epidemii związanej z COVID-19. Priorytetem było zatem zapewnienie pracownikom bezpieczeństwa i nienarażanie ich na możliwość zarażenia koronawirusem.*

(akta kontroli str. 103, 113-120)

Pracownikom *Urzędu* udostępniono natomiast narzędzia informatyczne umożliwiające prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i zawierającej m.in.: [1] adres nieruchomości; [2] pojemność zbiornika, [3] liczbę osób zamieszkujących nieruchomość; [4] dane dot. umowy na wywóz nieczystości ciekłych, co szerzej opisano w pkt. 3.2. wystąpienia. (akta kontroli str. 121)

W latach 2019–2021 (do 11 lutego) do *Urzędu* nie wpływały skargi na jego działania lub zaniechania dotyczące realizacji zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych na obszarach nieobjętych kanalizacją. (akta kontroli str. 213-214)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewskazaniu w zakresach obowiązków pracowników *Urzędu*, odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych, obowiązków dotyczących przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań o ilości odebranych nieczystości ciekłych przekazywanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Mogło to mieć wpływ na nieegzekwowanie od GZGKiM składania tych sprawozdań, co szerzej opisano w pkt. 4 wystąpienia pokontrolnego. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *w zakresie obowiązków pracowników Urzędu, które zajmowały się realizacją zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych zostały ujęte ogólne zapisy dotyczące zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. Ogólne zapisy obejmują swoim zakresem czynności wskazane w pytaniu.* (akta kontroli str. 83-102, 113-120)

NIK zwraca uwagę, że niezależnie od ogólnej klauzuli, w zakresach obowiązków wszystkie pozostałe obowiązki były szczegółowo wymienione, przez co niewskazanie w nich przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań mogło wpłynąć na nierealizowanie tego zadania przez pracowników.

OCENA CZĄSTKOWA

Urząd był przygotowany do realizacji większości zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych na obszarach nieskanalizowanych. W regulaminie organizacyjnym wskazano komórki organizacyjne odpowiedzialne za realizację tych zadań. Wyznaczono pracowników odpowiedzialnych za ich realizację oraz zapewniono im narzędzia informatyczne umożliwiające prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Jednak w zakresach czynności pracowników nie określono zadań dotyczących przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań,

przekazywanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

OBSZAR

3. Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji

Opis stanu faktycznego

3.1. W gminie Tykocin do 1 stycznia 2020 r. obowiązywał *regulamin utrzymania czystości i porządku*, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Tykocinie z 23 listopada 2017 r.¹⁶ Od 1 stycznia 2020 r. obowiązuje *regulamin* przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Tykocinie z 27 listopada 2019 r.¹⁷, którego projekt został pozytywnie zaopiniowany przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

Oba *regulaminy* zawierały postanowienia niezbędne do prawidłowej gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych, tj. m.in. przewidziano w nich wymóg instalowania szczelnych zbiorników bezodpływowych. Zobowiązano właścicieli nieruchomości do pozbywania się nieczystości ciekłych w sposób systematyczny, niedopuszczający do przepełnienia urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz w sposób gwarantujący zachowanie czystości i porządku na nieruchomości. Właściciele nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej zobowiązano również do zapewniania utrzymania czystości i porządku poprzez pobudowanie i dostosowanie wielkości zbiorników bezodpływowych do liczby osób stale lub czasowo przebywających na jej terenie, aby jego opróżnianie było konieczne nie częściej niż raz w tygodniu, bez dopuszczenia do przepełnienia, przyjmując zużycie wody według wodomierza lub jako równe 3 m³ na osobę przez miesiąc. (akta kontroli str. 104-105, 213-214)

W okresie objętym kontrolą górne stawki opłat za transport nieczystości ciekłych przez GZGKiM określała uchwała Rady Miejskiej w Tykocinie z 30 marca 2015 r.¹⁸ Ustalono je w wysokości 57 zł netto za wywóz 5 m³ nieczystości ciekłych oraz 69 zł netto za wywóz 6m³ nieczystości ciekłych. Dodatkowo uchwałą Rady Miejskiej w Tykocinie z 25 lutego 2015 r.¹⁹ ustalono dla GZGKiM dotację przedmiotową za wywóz nieczystości ciekłych w wysokości 57 zł netto za wywóz 5 m³ nieczystości oraz 69 zł netto za wywóz 6m³ nieczystości. W latach 2019–2020 kwoty tych dotacji przekazane GZGKiM w związku ze zrealizowanymi odbiorami i transportem nieczystości ciekłych wyniosły odpowiednio 34,7 tys. zł i 54,2 tys. zł.

W uchwale ustalono także górne stawki opłat ponoszonych przez podmioty posiadające zezwolenie na świadczenie usług na terenie gminy za dowóz nieczystości ciekłych do oczyszczalni ścieków w Tykocinie, tj. 3,93 zł netto za 1 m³. Natomiast w uchwale tej nie ustalono górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbiór i transport nieczystości ciekłych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Tykocin, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach* (akta kontroli str. 106-112, 213-216)

3.2. W Urzędzie prowadzona była ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Do jej prowadzenia wykorzystywano system informatyczny²⁰, w którym można było m.in. odnotować: [1] adres nieruchomości, [2] pojemność zbiornika bezodpływowego, [3] liczbę osób zamieszkujących nieruchomość, [4] dane dot. umowy na odbiór nieczystości ciekłych, [5] zalecaną częstotliwość opróżniania zbiornika oraz

¹⁶ Uchwała Nr XXXIII/239/2017 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Tykocin* (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, poz. 4399).

¹⁷ Uchwała Nr XVII/93/2019 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Tykocin* (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, poz. 6076).

¹⁸ Uchwała Nr VI/43/2015 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 30 marca 2015 r. w sprawie *ustalenia górnych stawek opłat za transport nieczystości ciekłych przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie* (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, poz. 1096). Dalej: *uchwała w sprawie ustalenia górnych stawek za transport nieczystości ciekłych*.

¹⁹ Uchwała Nr V/35/2015 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie *określenia stawek dotacji przedmiotowych dla samorządowego zakładu budżetowego*.

²⁰ System informatyczny Gomig odpady, służący do całościowego prowadzenia dokumentacji związanej z gospodarką odpadami w gminie w tym umożliwiający prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

[6] datę kontroli. System użytkowany do prowadzenia ewidencji umożliwiał przekazywanie informacji w postaci elektronicznej. W ewidencji uzupełnione były dane dotyczące adresu nieruchomości, pojemności zbiornika oraz liczby osób zamieszkujących nieruchomość. Natomiast ewidencja umów na odbiór nieczystości ciekłych była prowadzona odrębnie w programie Microsoft Excel. (akta kontroli str. 6-9,113-121)

W ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w kolejnych latach okresu objętego kontrolą wykazano 481 i 487 nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe oraz 23 i 24 nieruchomości wyposażone w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Dane o liczbie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków za 2019 rok były zgodne z informacjami zamieszczonymi w załączniku do sprawozdania SG-01²¹. Z kolei w ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych znajdowały się dane odpowiednio o 546 i 551 właścicielach nieruchomości posiadających umowy na odbiór nieczystości ciekłych²².

W latach 2019–2020 liczba nieruchomości na obszarze gminy wynosiła, według danych z ewidencji adresowej, odpowiednio: 1.334 oraz 1.396. Podłączonych do sieci kanalizacyjnej były kolejno: 292 i 302 nieruchomości, a 23 i 24 były wyposażone w przydomowe oczyszczalnie ścieków. W okresie objętym kontrolą, uwzględniając dane z ewidencji adresowej, liczba nieruchomości nieprzyłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz niewyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków wynosiła 1.019 i 1.070. Zatem w ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków nie zamieszczono w kolejnych latach informacji o 538 (52,7%) i 583 (54,4%) nieruchomościach położonych na terenach nieskanalizowanych. Z kolei z ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych wynikało, że 473 (46,4%) i 519 (48,5%) właściciele nieruchomości nie miało zawartych umów na wywóz nieczystości ciekłych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

(akta kontroli str. 6-12, 122-152, 213-214)

3.3. W okresie objętym kontrolą wystosowano 142 wezwania do właścicieli nieruchomości, zamieszczonych w ewidencji zbiorników bezodpływowych (tj. 28,5% ogółu właścicieli) i ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych (tj. 25,1%) o przedstawienie dowodów (umów, rachunków) potwierdzających opróżnianie tych zbiorników. Rachunki lub umowy przedstawiło 98 właścicieli nieruchomości, a 44 nie przedstawiło stosownych dowodów. Burmistrz Tykocina wskazał, że: *od października 2020 r. jest zatrudniona osoba, która w swoim zakresie obowiązków ma zawarty kompleksowo temat zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. Planowane jest ponowne wezwanie osób, które nie przedstawiły dowodów potwierdzających wywóz nieczystości ciekłych, a w konsekwencji zorganizowanie wywozów zastępczych.*

Od grudnia 2020 roku w Urzędzie prowadzone były również działania, mające na celu sprawdzenie częstotliwości wywozu nieczystości ciekłych. Polegały one na rejestrowaniu, z których nieruchomości wpisanych do ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych zostały odbierane ścieki. W grudniu 2020 r. dotyczyło to 70 nieruchomości (12,7%), a w styczniu 2021 r. – 56 (10,2%)²³.

(akta kontroli str. 113-120, 143-154, 191-199, 213-214)

W latach 2019–2020 Burmistrz wydał jedną decyzję (RIŚ.6236.2.2018) nakazującą wykonanie przez właściciela nieruchomości szczelnego zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków. Po wizji lokalnej, przeprowadzonej 27 kwietnia 2018 r., właściciel nieruchomości zobowiązał się wykonać zbiornik bezodpływowy do 31 lipca 2018 r. Obowiązkowi tego jednak nie zrealizował, wskazując na brak odpowiednich środków

²¹ Załącznik do sprawozdania SG-01 *gospodarka mieszkaniowa i komunalna* przekazywany jest do 15 kwietnia danego roku za rok poprzedni. Do czasu zakończenia kontroli sprawozdanie za 2020 rok nie zostało sporządzone.

²² Dane z obu ewidencji były tożsame w przypadku 463 nieruchomości. W ewidencji zbiorników bezodpływowych nie zamieszczono informacji o 88 nieruchomości wykazanych w ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych. Natomiast w ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych nie wykazano 24 nieruchomości zamieszczonych w ewidencji zbiorników bezodpływowych.

²³ Zrealizowano zatem (po dziewięciu latach) wniosek pokontrolny sformułowany po kontroli NIK P/11/133 – *Gospodarka ściekowa gmin na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej*.

finansowych. W tym czasie postępowanie w tej sprawie prowadziła również Policja, która 6 lutego 2019 r. złożyła wniosek o ukaranie właściciela nieruchomości w związku z wykroczeniem z art. 10 ust. 2 w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 3b *ucpg*, tj. niewykonywaniem obowiązku pozbywania się nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami ustawy. Na podstawie wyroku sądu z 5 marca 2019 roku właściciel tej nieruchomości został ukarany karą nagany. Następnie na podstawie decyzji z 10 czerwca 2020 r. Burmistrz Tykocina nakazał wyposażenie nieruchomości w zbiornik bezodpływowy do gromadzenia nieczystości ciekłych lub przydomową oczyszczalnię ścieków. Burmistrz Tykocina poinformował, że: *w związku (...) następstwami występowania stanu zagrożenia epidemicznego, w tym także (...) trudnością w kontaktach bezpośrednich z uwagi na fakt, iż właścicielka nieruchomości (...) jest osobą starszą, schorowaną Urząd odłożył wizję lokalną, mającą na celu zweryfikowanie wykonania nakazu zawartego w decyzji administracyjnej, do dnia odwołania stanu epidemii.* (akta kontroli str. 113-120, 155-170)

Urząd był organizacyjnie przygotowany do wykonywania zastępczych wywozów. Usługi w tym zakresie były świadczone przez GZGKiM (jednostkę organizacyjną gminy). W okresie objętym kontrolą Burmistrz Tykocina, po informacji uzyskanej od mieszkańców²⁴, wydał jedną decyzję²⁵ (RIŚ.6236.1.2019) o wykonaniu zastępczego wywozu nieczystości, o którym mowa w art. 6 ust. 6 *ucpg*. Decyzja z 8 marca 2019 r. została wydana na okres od 1 kwietnia 2019 r. do 31 marca 2020 r. W tym czasie zorganizowano osiem wywozów nieczystości ciekłych, za które właściciel nieruchomości został obciążony opłatami na łączną kwotę 492,48 zł. Wpłaty za wykonane usługi zobowiązany uiścić na rachunek bankowy wskazany w decyzji. (akta kontroli str. 171-178, 213-214)

W latach 2019–2020 nie wydawano decyzji o zastępczym wywozie nieczystości ciekłych, pomimo że w kolejnych latach było odpowiednio: 473 i 519 nieruchomości (co wskazano w punkcie 3.2.), których właściciele nie zgłosili posiadania zbiornika bezodpływowego oraz zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych, co szerzej opisano poniżej w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*. (akta kontroli str. 6-9, 143-152, 213-214)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Burmistrz nie przedstawił Radzie Miejskiej w Tykocinie projektu uchwały w sprawie określenia górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych przez inne podmioty (przedsiębiorców) niż GZGKiM. W obowiązującej *uchwale w sprawie ustalenia górnych stawek za transport nieczystości ciekłych* ograniczono się do określenia górnych stawek opłat za takie usługi realizowane przez GZGKiM, co nie wypełniało w całości dyspozycji z art. 6 ust. 2 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 *ucpg*. Zgodnie z przywołanymi przepisami uchwalone przez radę gminy górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych powinny zostać określone zarówno dla jednostek organizacyjnych gminy, jaki i przedsiębiorców posiadających zezwolenia na wykonywanie takich usług. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *w uchwale ze względów technicznych i organizacyjnych (...) skupiono się na określeniu górnych stawek dla GZGKiM, o których mowa w art. 6 ust. 2 ucpg. Stosując jednak wykładnię rozszerzającą stawki te odnoszą się także do innych podmiotów świadczących usługi odbioru i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Tykocin. Dodał, że: w przyszłości należy poprawić techniki legislacyjne, tak aby istotne fakty prawne wynikały z treści uchwały, a nie z zabiegów związanych ze stosowaniem uchwalonego prawa miejscowego w drodze wykładni. Przedmiotowa uchwała nie była objęta postępowaniem nadzorczym i w związku z powyższym zasadne jest korzystanie z domniemania jej zgodności z prawem (art. 91 ustawy o samorządzie gminnym) i możliwe jest objęcie wyżej wymienioną wykładnią i argumentacją.* (akta kontroli str. 106-120, 213-216)

²⁴ Oświadczenie z 4 stycznia 2019 r.

²⁵ Właściciel nieruchomości wg. danych z ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych miał zawartą umowę z podmiotem świadczącym usługi odbioru i transportu nieczystości ciekłych.

NIK zwraca uwagę, że górna stawka opłat za przedmiotowe usługi, jaką mogą stosować inne podmioty niż GZGKiM, powinna zostać wprost określona w uchwale. Służyłoby to ochronie interesów właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe przed wygórowanymi kwotami, które w innym przypadku mogłyby być żądane od nich przez przedsiębiorców odbierających nieczystości ciekłe.

2. Ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ewidencję umów na wywóz nieczystości ciekłych prowadzono w sposób uniemożliwiający m.in. kontrolę częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych. Dane ujęte w obu ewidencjach były niekompletne i nierzetelne. W ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków posiadano dane o 487 nieruchomościach wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i 24 nieruchomościach posiadających przydomowe oczyszczalnie ścieków. Z kolei w ewidencji umów zamieszczono dane o 551 nieruchomościach posiadających zawarte umowy na wywóz nieczystości ciekłych. Tymczasem ewidencja zbiorników bezodpływowych i ewidencja umów na odbiór nieczystości ciekłych powinny zawierać dane o 1.070²⁶ nieruchomościach położonych na terenach nieskanalizowanych. Zatem w ewidencji zbiorników bezodpływowych nie zamieszczono danych o 583 nieruchomościach (54,4% ogółu), na których powstawały nieczystości ciekłe, a w ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych nie zawarto informacji o 519 nieskanalizowanych nieruchomościach (48,5%). NIK zauważa również, że w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne sformułowane po kontroli NIK przeprowadzonej w Urzędzie w 2011 roku Burmistrz Tykocina wskazał na podjęte działania, które miały na celu uzupełnienie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz wyegzekwowanie od właścicieli nieruchomości podpisywania umów na wywóz nieczystości ciekłych. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *powyższa sytuacja wynikała głównie z problemów kadrowych. Zmieniające się w ostatnim czasie regulacje prawne dotyczące gospodarowania odpadami komunalnymi oraz duży nakład pracy pracowników zajmujących się danymi zagadnieniami spowodował, że temat nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacyjnej nie był dostatecznie zweryfikowany*. Dodał, że: *Gmina Tykocin dołoży wszelkich starań, aby prowadzone ewidencje obejmowały swoim zakresem nieruchomości niepodłączone do istniejącej kanalizacyjnej.* (akta kontroli str. 6-9, 14-16, 122-152)

Zdaniem NIK, okoliczności podnoszone w wyjaśnieniu nie mogą usprawiedliwiać faktu, że pomimo upływu dziewięciu lat od sformułowania przez Izbę wniosku o rzetelne i zgodne ze stanem faktycznym prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych, gminne ewidencje są wciąż niekompletne i nie zawierają informacji niezbędnych do prawidłowego nadzoru nad gospodarką ściekową na terenach nieskanalizowanych.

3. Nie zorganizowano, pomimo obowiązku wynikającego z art. 6 ust 6 *ucpg*, odbierania oraz opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów na odbiór nieczystości ciekłych. W latach 2019–2020 dotyczyło to 473 i 519 nieruchomości. Wobec właścicieli tych nieruchomości Burmistrz Tykocina nie wypełnił również obowiązku z art. 6 ust. 7 *ucpg* i nie wydał decyzji ustalających wysokość i obowiązek uiszczania opłat oraz sposób udostępniania zbiorników bezodpływowych w celu ich opróżniania. W związku z tym szacowana ilość ścieków wytworzonych na terenie gminy, które nie zostały oczyszczone wyniosła 258,3 tys. m³ w 2019 roku (61,3%) i 222,4 tys. m³ w 2020 roku (58,9%). Natomiast nienaliczone opłaty za wykonanie zastępczego odbioru nieczystości ciekłych wyniosły odpowiednio 2.970 tys. zł i 2.557 tys. zł²⁷. Skutkowało to niezrealizowaniem przez gminę dochodów z tytułu opłat za opróżnianie zbiorników bezodpływowych²⁸, których szacowana wysokość wyniosła 25,8 tys. zł oraz 22,2 tys. zł.

²⁶ Liczba nieruchomości nieskanalizowanych po pomniejszeniu o 24 nieruchomości wyposażone w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

²⁷ Górna stawka za wywóz określona *uchwałą w sprawie ustalenia górnych stawek za transport nieczystości ciekłych* wyniosła 69 zł netto za 6 m³ nieczystości, tj. 11,5 netto zł za 1 m³ nieczystości.

²⁸ Po pomniejszeniu o koszty z tytułu wywozu zastępczego wg. stawki stosowanej przez GZGKiM, wynoszącej 57 zł netto za 5 m³ nieczystości, tj. 11,4 zł netto za 1 m³ nieczystości.

NIK wskazuje, że w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne sformułowane po kontroli NIK przeprowadzonej w Urzędzie w 2011 roku Burmistrz Tykocina zobowiązał się do przyjęcia uchwały, która miała umożliwić wszczęcie postępowań oraz egzekucję wymienionej decyzji. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *nie podejmowano dalszych czynności, ponieważ postępowania były prowadzone przez różne osoby w wyniku zmian organizacyjnych. Ponadto okres epidemii związanej z COVID-19 spowodował, iż został wstrzymany proces realizacji dalszych czynności. Zarówno pracownicy, jak i właściciele nieruchomości mieli obiekcje co do osobistego załatwiania spraw w Urzędzie.*

(akta kontroli str. 113-120, 143-152, 191-199, 213-214)

NIK zwraca uwagę, że gmina jest obowiązana zorganizować opróżnianie zbiorników bezodpływowych we wszystkich przypadkach właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów na takie usługi. Zgodnie z posiadanymi przez Urząd danymi, postępowanie takie powinno dotyczyć co najmniej 48,5% nieskanalizowanych nieruchomości w gminie. Zważywszy na skalę zjawiska oraz czas jaki upłynął od sformułowania wniosku pokontrolnego, nie można uznać podnoszonych w wyjaśnieniu okoliczności za wystarczające usprawiedliwienie braku działań ze strony Urzędu.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie podejmowane w Urzędzie działania, mające na celu egzekwowanie od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej, obowiązków wyposażenia tych nieruchomości w zbiorniki bezodpływowe oraz właściwej częstotliwości ich opróżniania. Prowadzone przez Urząd osobne ewidencje zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz umów na wywóz nieczystości ciekłych były niekompletne oraz nie zawierały informacji niezbędnych do skutecznej kontroli wykonywania przez właścicieli nieruchomości obowiązków związanych z opróżnianiem zbiorników bezodpływowych i wywozem nieczystości ciekłych. Jakkolwiek w gminie Tykocin obowiązywały regulaminy zawierające postanowienia niezbędne do prawidłowej gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych, a także były podejmowane jednostkowe działania w celu kontroli częstotliwości odbioru nieczystości ciekłych z nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, nadal większość ścieków wytworzonych na nieskanalizowanych obszarach gminy trafiała w stanie nieoczyszczonym do środowiska.

OBSZAR

4. Egzekwowanie przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych

Opis stanu faktycznego

Wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych na terenie gminy Tykocin określała uchwała Rady Miejskiej w Tykocinie z 15 listopada 2011 r.²⁹ Tym samym zrealizowano wniosek pokontrolny sformułowany po kontroli NIK przeprowadzonej w Urzędzie w 2011 roku. (akta kontroli str. 191-199, 213-214)

W Urzędzie nie prowadzono ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*. Ze sporządzonego w trakcie kontroli NIK wykazu wynika, że czterech przedsiębiorców posiadało w latach 2019–2021 takie zezwolenie, w tym jedno zostało wygaszone na wniosek przedsiębiorcy – 19 grudnia 2019 r.

(akta kontroli str. 185, 213-214)

W okresie objętym kontrolą wszyscy ci przedsiębiorcy składali kwartalne sprawozdania w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych za lata 2019–2020. Wszystkie sprawozdania zostały złożone terminowo. Dwa podmioty złożyły tzw. sprawozdania zerowe, jeden podmiot wykazał jedynie nieczystości odbierane

²⁹ Uchwała Nr XII/108/2011 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie określenia wymagań stawianych przedsiębiorcom ubiegającym się o zezwolenie na prowadzenie działalności na terenie Gminy Tykocin w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, Nr 301, poz. 3807).

z przenośnych urządzeń sanitarnych (1,3 m³ w 2019 roku i 0,1 m³ w 2020 roku), a ostatni odbiór i transport do zlewni w Tykocinie odpowiednio 3.211,3 m³ i 3.198,7 m³ nieczystości ciekłych. (akta kontroli str. 186-188)

Analiza tych sprawozdań wykazała, że były one kompletne, tj. podano w nich m.in. ilość nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy i przekazanych do stacji zlewnych oraz liczbę właścicieli nieruchomości, od których zostały one odebrane. Przedsiębiorca odbierający nieczystości z przenośnych urządzeń sanitarnych dołączał też do sprawozdania wykaz podmiotów, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarł umowy na odbiór nieczystości oraz wykaz umów rozwiązanych lub wygasłych w tym czasie. Pozostali przedsiębiorcy nie załączyli takich wykazów. (akta kontroli str. 186-188)

W Urzędzie nie weryfikowano rzetelności zawartych w sprawozdaniach danych dotyczących ilości odebranych i przekazanych do stacji zlewnych nieczystości ciekłych, liczby właścicieli nieruchomości, od których zostały one odebrane oraz właścicieli nieruchomości, z którymi zawarto lub rozwiązano umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: *największa ilość ścieków odbierana była przez GZGKiM będący jednostką podległą (...), a sprawozdania były składane w terminie, określonym w art. 9o ust. 2 ucpg i zawierały wszystkie informacje wskazane w art. 9 ust. 3 ucpg. W związku z powyższym nie było podstaw do weryfikacji sprawozdań z uwagi na fakt, iż nie budziły one wątpliwości.* (akta kontroli str. 113-120, 213-214)

Z informacji uzyskanych z GZGKiM dotyczących ilości nieczystości ciekłych dowiezionych do zlewni w Tykocinie przez przedsiębiorcę deklarującego największą ich ilość wynika, że dane wykazane w sprawozdaniu były zgodne z ilością ścieków dostarczonych do zlewni w Tykocinie, tj. 3.211,3 m³ nieczystości ciekłych w 2019 roku i 3.198,7 m³ w 2020 roku. Ponadto z informacji uzyskanych od tego przedsiębiorcy oraz ośmiu stacji zlewnych³⁰, gdzie wg jego deklaracji dostarczał on nieczystości ciekłe wynikało, że łączna ilość ścieków różniła o 566 m³ w 2019 roku (6,95%) oraz o 351,2 m³ w 2020 roku (4,3%). Przedsiębiorca wykazał, że w latach 2019–2020 dostarczył do stacji zlewnych odpowiednio 8.720,2 m³ i 8.521,6 m³, a wg danych przekazanych przez te podmioty łączna ilość dowiezionych ścieków wynosiła kolejno 8.136,2 m³ oraz 8.170,4 m³. (akta kontroli str. 189-190, 200-212)

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie nie wydawano decyzji o nałożeniu kar pieniężnych w związku z nieprawidłowościami w zakresie składania kwartalnych sprawozdań przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Tykocin w latach 2019–2020. (akta kontroli str. 213-214)

W latach 2019–2020 na terenie gminy Tykocin usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych świadczył również GZGKiM. Zakład ten nie składał jednak do Urzędu kwartalnych sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*. Z danych Urzędu oraz informacji uzyskanych z GZGKiM wynika, że podmiot ten odebrał na terenie gminy Tykocin kolejno 3.040 m³ i 4.750 m³ nieczystości ciekłych, które przekazano do zlewni w Tykocinie. Z informacji GZGKiM wynika też, że do zlewni w Tykocinie nieczystości ciekłych nie dowozili przedsiębiorcy nieposiadający zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Zrealizowano zatem wniosek pokontrolny sformułowany po kontroli NIK przeprowadzonej w Urzędzie w 2011 roku. (akta kontroli str. 189-199, 213-214)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Urzędzie nie prowadzono ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, co było niezgodne z art. 7 ust. 6b ucpg. Burmistrz

³⁰ Oczyszczalnie ścieków w: Białymstoku, Jasionówce, Knyszynie, Krypie, Mońkach, Trzciannem, Tykocinie i Wiźnie.

Tykocina wyjaśnił, że: w *Urzędzie* nie prowadzono ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych z uwagi na przeoczenie. Taka ewidencja została sporządzona i opublikowana w *Biuletynie Informacji Publicznej* w dniu 17 lutego 2021 r. (akta kontroli str. 113-120, 185, 213-214)

2. Od GZGKiM nie wyegzekwowano składania do *Urzędu* kwartalnych sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, pomimo że art. 9o ust. 1 i 2 *ucpg* zobowiązuje podmioty (nie tylko przedsiębiorców) prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych do sporządzania i przekazywania wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi kwartalnych sprawozdań. NIK zauważyła również, że w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne, sformułowane po kontroli NIK przeprowadzonej w *Urzędzie* w 2011 roku, Burmistrz Tykocina poinformował, że obowiązki sprawozdawcze dla przedsiębiorców prowadzących usługi w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych zostały nałożone na GZGKiM. Burmistrz Tykocina wyjaśnił, że: w związku z tym, iż GZGKiM stanowi jednostkę podległą *Urzędowi* i nie jest zobowiązany do posiadania zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych nie egzekwowano składania kwartalnych sprawozdań. Dostęp do danych dotyczących ilości odbieranych ścieków odbywał się według potrzeb na zasadzie porozumienia pracowników *Urzędu* z pracownikami GZGKiM. Do wyjaśnień załączył pismo do GZGKiM z 17 lutego 2021 r., w którym zobowiązał jednostkę do składania kwartalnych sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych. (akta kontroli str. 113-120, 191-199)

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina określiła warunki, jakie muszą spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, a przedsiębiorcy posiadający zezwolenie na świadczenie tych usług terminowo składali kwartalne sprawozdania, o których mowa w art. 9o *ucpg*. Jednakże w *Urzędzie* nie prowadzono, wymaganej art. 7 ust 6b *ucpg*, ewidencji udzielonych zezwoleń³¹ oraz nie egzekwowano składania tych sprawozdań od GZGKiM³², a także nie weryfikowano rzetelności danych zawartych w sprawozdaniach składanych przez innych przedsiębiorców.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Uzupelnienie zakresów obowiązków pracowników *Urzędu* o zadania z zakresu przyjmowania i weryfikowania kwartalnych sprawozdań o ilości odebranych nieczystości ciekłych przekazywanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.
2. Przedłożenie Radzie Miejskiej w Tykocinie projektu uchwały w sprawie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, świadczone przez inne podmioty niż jednostki organizacyjne gminy.
3. Zapewnienie kompletności danych zamieszczonych w ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ewidencji umów na odbiór nieczystości ciekłych.
4. Organizowanie zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych z nieruchomości, których właściciele nie zawarli umów na odbiór nieczystości ciekłych oraz wydawanie decyzji ustalających m.in. opłaty z realizację tych usług.

³¹ Ewidencję taką utworzono w trakcie kontroli NIK.

³² Zgodnie z art. 7 ust. 5 *ucpg*, GZGKiM nie miał obowiązku uzyskania zezwolenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

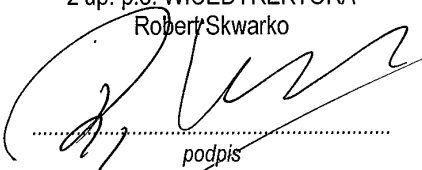
Białystok, dnia 9 marca 2021 r.

Kontrolerzy:

Marcin Kiersnowski
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. p.o. WICEDYREKTORA
Robert Skwarko

.....
podpis

Robert Sieńko
starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis